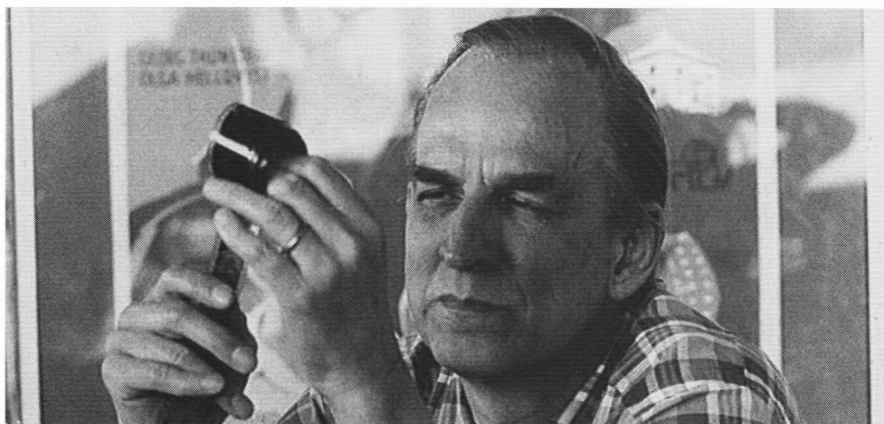


Det rækker...

'Laterna Magica' fra 1987 er et hovedtræk i den biografiske litteratur på verdensplan og bør forblive Ingmar Bergmans definitive testamente.

'Billeder'/'Bilder' fra 1990 virker som en unødigt riden på succesen, måske opstået via et høfligt pres fra Norstedts Förlag om en fortsættelse. Selvom det måtte blive til et opgør med selvsamme forlags 'Bergman om Bergman' fra 1970, kunne det måske føre til en fornyet interesse omkring denne bog, som inspireret af Truffauts samtale med Hitchcock var værksamtaler med kritikerne Jonas Sima, Torsten Manns og Stig Björkman omkring Bergmans samlede oeuvre på film. Den bog har Bergman nu for alvor set sig gal på. Hans nyfortolkning i 'Billeder' adskiller sig dog ikke radikalt fra denne bogs, skønt de nu bygger på et gennemsyn af filmene, samt et interview (med en åbenbart indforstået beundrer Lasse Bergström), som Bergman sidenhen har udformet til egen prosa med belæg fra arbejdspapirerne og dagbøger. Derved får analyserne gennemgående et mere biografisk præg.

Det Bergman egentlig ærgrer sig over ved 'Bergman om Bergman' er, at han retrospektivt så sig nødsaget til at stå skoleret for 68'erne, som historien heldigvis har givet så grumme uret. Hans begejstrede udsagn om TV-mediet fra dengang, lyder i dag som det eneste anstrengte forsøg på rigtigt at være med på noderne. Interviewerne Sima og Manns tages åbenbart aldrig til nåde, mens Stig Björkman akcepteres: 'I begyndelsen af sin karriere var han selv en talentfuld filminstruktør. Vi talte konkret og havde vores profession at bygge på' ('Billeder' s. 11). Jeg tror ikke det er ment perfidt, men Ingmar Bergman er da fuldt bevidst om, at Björkmans filmindsats udelukkende kan sætte hans egen i relief. Sima, der stod for bogens 'samfundsrelaterede' spørgsmål, skal ligefrem gendrives så effektivt, at Bergman i 'Billeder' næsten ser sig nødsaget til at benægte *Fængelse* som værende fyrktialistisk (jvf. dansk udgave s. 145 ff) – en film som Sima netop udnævnte til et fyrktialistisk kompendium. Dette nag, der af Bergman ligefrem opfattes som et inkompetent anslag imod professionalismen,



kommer generelt til udtryk i hans karakteristisk af en genstridig medarbejder under indspilningen af *En passion*:

'Det var altså i 1968. Årets specielle bacille nåede også frem til indspilningen på Fårö.

Sven havde en kameraassistent, som vi havde arbejdet sammen med i flere film. Han var lavstammet og gik med runde sygekassebriller. Ingen havde arbejdet så flittigt og dygtigt som han. Nu var han omformet til aktiv agitator. Han sammenkaldte til store møder, hvor han anklagede Sven og mig for at opføre os diktatorisk, og han forlangte, at alle beslutninger blev taget af gruppen som helhed. Jeg fremførte, at de, der ikke kunne lide vores måde at arbejde på, kunne tage hjem næste dag med fuld løn. Jeg havde ingen planer om at lave om på mine indspilningsplaner og agtede ikke at indhente kunstneriske råd hos gruppen.

Der var ingen, der ville hjem.' (s. 309 ff).

Godt nok – men bid mærke i Bergmans karakteristisk af manden. Bergman ser sig selv som den ranke omkringfarende besatte skaber, der skal stå til regnskab overfor den personificerede middelmådighed. Mon ikke embedsmanden i den berømte skattesag ville få samme karakteristisk – og måske enhver kritiker uden baggrund i praktisk filmarbejde.

Der er noget selvretfærdigt ved denne bog. Desuden fylder Bergmans præstefar efterhånden alt for meget i min kulturelle horisont. Et andet problem er måske, at tolkningerne får en tak i den private retning. Men de er immervæk brillante, ordnede i tematiske blokke, som giver den samme kalejdoskopske personligt dirigerende sammenhæng

som 'Laterna Magica' – men hvorfor netop ikke holde der? Nu er 'Billeder' tillige blevet smagfuldt illustreret ('Laterna Magica' var uden illustrationer). Det er sket med afsæt i 'Bergman om Bergman', hvad layout angår og med undgåelse af deciderede gentagelser. Belysningsovervejelserne i samarbejde med Sven Nykvist er grundigt udredt og begrebsmæssigt klargjort i 'Billeder', men faktisk ikke anskueliggjort godt nok i billedmaterialet. En billedkunstnerisk reference til Axel Fridell (s. 31) er anderledes informativ som kommentativ henvisning.

Det er som om al billedbevidsthed hos Bergman ifølge ham selv er blevet udviklet i samarbejde med Sven Nykvist. Bergmans tidligere fotografer, bl.a. Göran Strindberg og især Gunnar Fischer (indtil 1958), lades så godt som i stikken. Det finder jeg direkte amoralsk fra Bergmans side.

Bergman er en institution i svensk og i det hele taget nordisk film, og en hel skuespillergruppe er ligeledes gennem ham blevet institutionaliseret til internationalt gennembrud. Men det er velnok *Fanny og Alexander*, der vil sætte sit vedvarende præg på fremtidige nordiske film- og TV-prestigeproduktioner. Ingen vil vel være mere spejdertrofast til at hævde denne arv end Bille August, og det forekommer mig ligefrem forstemmende på forhånd.

'Billeder' er indforstået oversat af Jørgen Stegelmann. Forlaget Lindhardt og Ringhof undgår derved de redaktionelle mislyde, der var i oversættelsen af 'Laterna Magica'.

Carl Nørrested

Ingmar Bergman; 'Billeder'. Lindhardt og Ringhof 1990. 440 sider, 350 kr.